

Thơ ch Lam (1909 - 1942)

Tác Giả: Saigon Echo sáu tám
Thứ Hai, 20 Tháng 4 Năm 2009 01:26

Tên thật là Nguyễn Tấn Vinh, sau đổi là Nguyễn Tấn Lĩnh, sinh năm 1909. Quê nội làng Cám Phá, Hái An, Quáng Nam. Quê ngoại ở Cám Giáng, Hái Dáng. Thuánh, Thơ ch Lam sống với gia đình ở quê ngoại, sau đó theo cha chuyển sang Thái Bình tiếp tục học tiểu học. Lên lớn, ông cùng gia đình chuyển ra Hà Nội, học trường Canh nông, rồi trường Trung học Albert Saraut.

Thơ ch Lam bắt đầu học trường văn học từ 1932, thành viên của Tập thể văn đoàn. Ông tham gia biên tập các tờ tuần báo Phong hóa, Ngày nay. Thơ ch Lam mất vì bệnh lao năm 1942 tại Hà Nội.

Tác phẩm chính: Các tập truyện ngắn Gió đầu mùa (1937), Những trong vườn (1938), Sợi tóc (1942), tiểu thuyết Ngày mới (1939), tập tiểu luận Theo dòng (1941), tập bút ký Hà Nội băm sáu phố phường (1943).

- 01.Đã a con đầu lòng
- 02.Nhà mẹ Lê
- 03.Trở về
- 04.Một cơn giận
- 05.Người bạn trẻ
- 06.Cái chân què
- 07.Đói
- 08.Một đời người
- 09.Người lính cũ
- 10.Người bạn cũ
- 11.Hai lần chết
- 12.Gió nh đầu mùa
- 13.Bên kia Sông
- 14.Người đi m
- 15.Hai đứa trẻ
- 16.Đã a con
- 17.Trong bóng tối bu tối chi u
- 18.Đêm sáng trắng
- 19.Cuốn sách quên
- 20.Dưới bóng hoàng lan
- 21.Tôi ba mươi
- 22.Cô hàng xén
- 23.Tình xa
- 24.Sợi tóc

Trong bài giới thiệu tập truyện ngắn Gió đầu mùa xuất bản trước cách mạng tháng Tám, Thơ ch Lam viết:

"Đi về tôi vẫn chẳng ng không phải là một cách đem đến cho người đi để sống thoát ly trong sống"

quên, trái lại vẫn chững ng là một thế khí gì thanh cao và đĩnh đạc mà chúng ta có, để viết a t cáo và thay đổi một cái thế gì gì để và tàn ác, làm cho lòng người để thêm trong sách và phong phú hơn".

Có thể coi đó là văn người nói trên như là "Tuyên ngôn văn học" của Thạch Lam. Và quả thật, trong toàn bộ gia tài sáng tạo của Thạch Lam, hầu như không một trang viết nào lại không thấm đẫm tinh thần đó. Là thành viên của nhóm Tự Lực văn đoàn, để coi là một trong những cây bút chính của nhóm này, song trước sau vẫn phong Thạch Lam vẫn chững riêng biệt một giọng. Để tài quen thuộc của nhóm Tự Lực văn đoàn là những cảnh sống đời thực thi vi hóa, những mặt để thoát ly mang màu sắc hiện thực, là những phản kháng yếu tố trật tự xã hội trước bu c của để o để phong kiến đi ra trong các gia đình quý tộc. Thạch Lam, trái lại, đã hướng ngòi bút về phía lớp người lao động bên cùng trong xã hội để những thế. Khung cảnh những thế trong truyện người Thạch Lam là những làng quê buồn lầy lội để những, những phản chững tàn vi một bộ u trữ i để m để m c a ti t đông m a phòn gió b c, những khu phố ngo i ô nghèo khổ, buồn, vắng ... Trong khung cảnh này, các nhân vật cũng hiện lên với cái vẻ heo hút, thẫm m để m c a s ki p để m than - Đó là mẹ Lê, người đàn bà nghèo khổ, đông con, góa b a để ph ch để Đoàn Thôn, là bác để phu xe để ph để Hàng B t, là Thanh, Nga vi bà n i và cây hoàng lan trong một làng quê vùng ngo i ô, là cô Tâm hàng xén vi i để để những quê quen thuộc trong bu i hoàng hôn ... T t c để những cảnh, những người i y để để để m t b để những nét để n s , th a thoáng những vi n h t s c chân thế c. Thạch Lam không h để g n cho nhân vật c a mình những hành để những, những ý nghĩ khổ dĩ có thể làm bi thế m thêm cu c để i c a h . Trái lại ông cũng không những một s nhà văn lúc này vi n thế những khoác lên cảnh vi t ho c nhân vi t thế "ánh trăng là a dĩ i " những nhà văn Nam Cao đã t để những xét.

Tác phẩm của Thạch Lam vì thế có những yếu tố hiện thực tuy nhân vật không để dĩ những Chí Phèo, lão H c của Nam Cao, hay b để đầy để a những ch để để u của Ngô T t T ... Cái riêng, cái để c để áo, cái m để những của Thạch Lam, chính là để lòng nhân ái, và vi để tâm h n quán xuy n trong m i tác ph m của ông. Nhân vật Thạch Lam, b t lu n để hoàn cảnh nào, vi n ánh lên trong tâm h n cái ch t nhân ái Vi t Nam. Mẹ Lê nghèo khổ để n cùng c c những vi n nguyên vi n là một bà m c n cù, chăm ch ch u thế những ch u khó, h t lòng vì đàn con. Liên và Hu hai cô gái để m, hai con người t để những vi t dĩ y, trong đêm giao thế a người khóc vì n i tr tr i, thi u quê h để những và chán ch để những cho cảnh bèo b t c a thân ph n mình. Thạch Lam đôi khi còn để t nhân vi t c a mình vào vùng ranh gi i tranh ch p gi a cái thiện và cái ác, để r i t b n thân con người i b để vi c thế c t nh c a l để những tri, c a ph m giá xác để p ch để để để t để p cho mình trong cu c s để y b n những c a xã h i cũ. Đó là truyện h p của nhân vật Thanh trong truyện người M t c n gi n ho c Thành trong truyện người S i tíc.

Để truyện người Thạch Lam rõ ràng ta thế y yêu con người i, quý trọng con người i h n. Và cũng t để đó ta thế những c m, nâng niu, ch t g n t để chút t để p trong m i m t con người i.

Sông rớt ngòi n ngòi (sinh năm 1909, mất năm 1942), Thạch Lam viết ch a nhi u. M t truy n dài : Ngày m i; m t t p ti u lu n : Theo giồng; hai cu n truy n cho thi u nhi : Cu n sách và H t ng c; m t t p ký : Hà N i ba m i sáu ph ph ng. Ph n quan tr ng nh t, ba t p truy n ng n : N ng trong v n, Gió đ u mùa, S i tóc.

*trích L i Nhà Xu t B n
t p truy n Gió đ u mùa
Nhà Xu t B n Văn H c
Hà N i - 1982*

Đ a con đ u lòng

Tân nh i m t cách rõ ràng nh ng gi chàng ch đ i trong căn phòng h sinh vi n. Thì gi lúc y sao hình nh đi ch m th ! Tân t ng cái bu i y kéo dài ra mãi không bao gi h t. Chàng nóng ru t nh i a đ t, đi đi i i trong phòng, ng i xu ng chi c gh b bên t ng m t lát r i đ ng d y. Chàng đ a m t nhìn qua nh ng bàn gh gi n d và s n tr ng, x p đ t m t cách g n gh . R i chàng chăm chú nhìn cái cánh c a đóng g góc phòng. Bên kia cánh c a, v chàng đang ch đ i cái bí m t l ùng c a s sinh n . Th nh tho ng c a phòng hé m , m t cô đ m c tr ng rón rén b c ra. Tân thoáng nghe th y nh ng ti ng kêu khe kh và đau đ n. Chàng đ ý dò xét nét m t c a cô đ nh ng v n th y cô ta bình tĩnh nh th ng, nh nhàng đi ra ngoài i y chai n c, hai cái khăn m t.
R i cu c ch đ i khó ch u y h t. Tân nghe th y m y ti ng kêu thét trong phòng bên đ a sang, ti p đ n ti ng tr con khóc. M t lát, cánh c a phòng m r ng, m t cô đ ghé đ u ra ngoài m m c i:

- M i ông vào. Xong c r i.

Tân theo cô ta b c vào trong phòng. Chàng th y m y cô đ xúm xít chung quanh cái nô mây và thoáng nhìn th y gi a đ ng v i tr ng m t v t gì đ n òn đang đ ng đ y. Tân đ n g n bên gi ng. V chàng n m ng đ u trên gi tr ng, nét m t xanh xao và m t nh c. Nh ng hai con m t sáng lên nh vui m ng khi nh n th y chàng.

Trong gian phòng yên i ng v n ph ng ph t cái không khí c a m t s bí m t gì quan tr ng. Các cô đ nói v i nhau khe kh . Tân ng i xu ng cái gh đ u gi ng, c m i y tay v . Chàng th y bàn tay i nh và t đ m m hôi.

Bà đ&# chính đã lót xong cho đ&# a bé, đ&# a đ&# n tr&# c m&# t Tân, vui v&# nói:

- Ông xem cô bé có kh&# e m&# nh không? Đ&# c h&# n ba cân r&# i đ&# y.

Trong khi v&# chàng gi&# tay ra đón l&# y đ&# a con m&# t cách âu y&# m và nâng niu, Tân tò mò ng&# m nhìn cái đ&# u bé ph&# tóc đen và m&# t. Chàng th&# y m&# t c&# m t&# ng l&#, không rõ r&# t, n&# y n&# trong lòng. Nh&# ng cái d&#m th&# t đ&# ng đ&# y, cái m&# m s&# ng nh&# m&# n và y&# u &# t kia hình nh&# không có m&# t chút liên l&# c gì v&# i chàng c&#. Tân không th&# y c&# m đ&# ng nh&# chàng t&# ng, và cũng không th&# y có m&# t tình c&# m gì đ&# i v&# i đ&# a con m&# i đ&#.

M&# t tu&# n l&# sau &# nhà, Tân th&# y v&# và vú em b&# n r&# n, r&# i rít nh&# m&# i khi s&# p đ&# n ngày gi&#. Hai ng&# i su&# t c&# bu&# i ch&# ng&# i c&# t và khâu nh&# ng cái áo con con, đan nh&# ng đôi t&# t xinh xinh và s&# a so&# n cái nôi mây. Nh&# ng công vi&# c đó, Tân th&# y hay hay, nh&# ng chàng không đ&# tâm đ&# n. Th&# nh tho&# ng chàng m&# i thoáng chú ý m&# t chút đ&# n đ&# a bé mà chàng th&# y lúc nào cũng qu&# n kín trong mi&# ng v&# i tr&# ng và nh&# m m&# t ng&# k&#.

M&# t bu&# i sáng khi s&# p s&# a đi làm, Tân th&# y v&# g&# i:

- Này c&# u l&# i mà xem, hay quá.

Tân cúi xu&# ng gi&# ng v&# chàng đ&# ng ng&# i, và hai tay gi&# chân đ&# a bé đ&# t n&# m tr&# c m&# t. Hai bàn tay nh&# nh&# n c&# a đ&# a bé đang c&# qu&# y, gi&# lên gi&# xu&# ng, hai con m&# t bé l&# đ&#, nh&# h&# i ng&# c nhiên nhìn.

V&# chàng sung s&# ng h&# i:

- Có ph&# i nó nh&# n h&# n hôm n&# nhi&# u không?

Nàng gi ngón tay cho đ a bé n m r i ti p:

- Này c u xem nó n m ch t ch a này!

Tân cũng c m l y tay đ a bé đáp:

- , nh ng sao cái đ u nó dài th nh . Tôi trông nó th nào y.

- Nó còn bé thì nó th ch sao.

- Mà hình nh m t m t to, m t m t nh .

V Tân ra ý không b ng lòng, cãi l i:

- Không, hai m t nó b ng nhau đ y ch . C u ch hay chê nó thôi.

R i nàng b đ a con lên lòng, âu y m cho bú.

D n d n Tân cũng quen v i đ a tr l ng l s ng bên mình. M i l n đi v Tân l i đ n c nh cái nô, vén t m màn tr ng lên và nhìn m t lát đ a bé n m trong đó, v n hai tay c qu y và con m t l đ nhìn m i v t. Tuy v y, Tân không nh n th y rõ r t có cái liên l c gì v i đ a tr . V l i chàng cũng không nghĩ sâu xa gì v s đó, ch thoáng qua trong trí mà thôi.

M t l n, chàng đang ng i làm vi c b bàn gi y thì nghe ti ng v t m cho đ a bé trong bu ng. V chàng g i:

- Cậu vào đây hỏi tôi một tí.

Tân quay mặt vào phía buồng, đáp:

- Con sen đâu, sao không gọi nó?

- Nó còn bận gì ở ngoài kia. Thì cậu vào hỏi tôi một tí có làm sao. Gì hỏi tôi cái đâu đâu tôi trả lời cho nó thôi mà.

Tân ngón ngón bẻ gối công viên:

- Nào thì vào!

Rồi chàng vào trong buồng gọi xuống bên cái chũu, hai tay gối lấy đầu đứa bé. Vợ chàng nói lấy lòng:

- Cậu chờ chút một tí thôi. Tôi trả lời cho nó xong ngay bây giờ đây.

Tân nhìn đứa bé, không thích mặt chút nào. Cái thân hình ngón ngón và chân tay ngón ngón khiến cậu bé làm chàng khó chịu không muốn để ý đến. Chàng cầu nhau mẹ đứa bé:

- Nắm im! Mà cậu đừng quên bẻ gối lên tao đây này.

Cái đầu đứa bé bơi dờn xà phòng nên càng trơn khó giữ. Tân đã thấy mặt tay. Chàng bẻ gối:

- Thôi, giở lấy nó, tôi mới tay làm rùi.

Và chàng hỏi giết:

- Hãy giở mắt chút nữa. Mắt có mắt tí thò đã kêu mắt!

Cái giở nói ấy làm cho Tân không buồn lòng. Chàng buông đứa trẻ đứng dậy, trở lại xong:

- Không phải công việc của tôi. Vì tôi trông nó khó chịu lắm.

Tân không nhận thấy nét ngạc nhiên và buồn rầu của vợ, bước ra ngoài. Mắt chút hỏi hỏi, đứa trẻ của, làm chàng quay mắt lại: Và chàng đang ôm đứa bé trong lòng, khóc nức nức.

Ra ngoài, Tân mới nhận thấy cái chết vô lý của mình. Mắt tìm tình thương nãy nãy trong lòng chàng. Tân bước vào an ủi vợ, xin lỗi nàng vì đã làm nàng phải buồn rầu. Chàng đứng lại, đứng quay vào, nhưng không biết cái gì với giở chàng lại. Tân đứng ngồi bên bàn, nghĩ ngợi.

Thời khi hai vợ chồng lấy nhau, nhưng cuộc cãi vã như mìn, không có nghĩa lý gì, với những chuyện xảy ra luôn. Vì mắt câu nói, vì mắt không đâu, hai vợ chồng lại giận nhau. Mà cũng như lần này, Tân cảm thấy chàng chỉ nói mắt lại nói đau ngực, êm ái là để cho hai bên lại hòa hợp như cũ. Nhưng những câu ấy tan đi trên miệng trẻ con khi nói ra lại. Mắt ý xấu khi nhìn chàng yên lòng, và xui chàng giận dữ thêm lên để lấy phần phải mình.

Khi Tân trở lại phòng, chàng thấy vợ đang ngủ cho con bú. Đứa bé chỉ rả sặc sỡ trông hồng hào như đánh phấn. Cái bàn tay mập mập xinh xắn của nó nắm chặt lấy tay mẹ như đứa con âu yếm và che chở. Thình thoàng nó nằm trong miệng có vẻ rất buồn lòng.

Tân l&#i g&#n, cúi nhìn đ&#a bé. Chàng th&#y trong lòng m&#t c&#m đ&#ng êm đ&#m và phi&#n ph&#c. Nhìn đ&#a tr&#ngây th&# n&#m trong lòng m&#, Tân c&#m th&#y l&#n đ&#u cái thiêng li&#ng sâu xa c&#a s&# s&#ng, và nh&#n th&#y chính nh&#ng cái bé nh&#, h&#n m&#n h&#ng ngày nó phá ho&#i cu&#c đ&#i.

*

T&# đ&#y, đ&#a con nh&# cái dây gi&# s&# hòa h&#p trong hai v&# ch&#ng. Tân và v&# chàng không c&#i nhau n&#a. Mà n&#u có x&#y ra cu&#c h&#n gi&#n, hai ng&#i ch&# cùng trông đ&#a tr&# m&#m m&#m là l&#i hòa h&#o nh&# cũ.

Th&#nh tho&#ng, v&# chàng b&#ng con đ&#a đ&#n tr&#c m&#t Tân, ch&# cho chàng bi&#t nh&#ng cái thay đ&#i trong đ&#a bé.

- Này c&#u trông, cái thóp bây gi&# đã nh&# đi r&#i đ&#y.

Tân cũng chăm chú xem, r&#i nói chuy&#n v&#i con. Lúc chàng ng&#ng lên nhìn, chàng th&#y v&# ng&#ng ngh&#u mu&#n gi&#u s&# vui m&#ng làm &#ng h&#ng đôi gò má. Tân cũng th&#y trong tâm can m&#t s&# vui v&# khác th&#ng.

Bu&#i sáng nay, v&#a b&#c chân vào trong nhà, Tân đã h&#i v&#:

- Em đâu?

- Nó ng&#. Cái gì th&#?

- Tôi có cái này hay l&#m.

Tân gi&# lên cho v&# xem m&#t đôi bút t&#t len tr&#ng xinh đ&#p. Chàng b&#c l&#i bên c&#nh cái nôi r&# màu tr&#ng s&#ch s&#.

Và chàng vẫn nói:

- Bây, khi chớ cười, đừng nó ngớ. Tôi vẫn mãi đi tởm.

Tân rón rén, khe khẽ giở tấm màn tuyn nhìn thấy đứa trẻ nằm gò n gàng trong vại trống. Chàng cúi mình xuống, yên lặng đứng trên cặp môi nhợt nhạt bé mọt mọt còm cõi.

Và Tân thấy trong lòng rung động khi nhìn cánh bướm non, mọt tình cảm sâu xa và mãi mãi chàng chớ a tởm thấy.

Tập truyện ngắn "Gió đông mùa",
Nxb Đời nay, Hà Nội 1937.

Nhà Mồ Lê

Đoàn Thôn là một cái phố nhỏ nằm ngay một hẻm nhỏ ở trung tâm. Hai dãy nhà lợp xấp xỉ, mái tranh xuống thấp gọn gàng, che nắng và mưa. Ở đây là những quán nhỏ xiêu vẹo đứng bao bọc một căn nhà gỗ có gác, bên cạnh một cái tủ chim, nhà của một người giở trong làng làm ra đồ bán hàng.

Người ở phố nhỏ là bà, tám gia đình nghèo khổ không biết quê quán ở đâu, mà người dân trong hẻm vẫn gọi một cách khinh bỉ: những kẻ ngớ còm. Họ ở những đầu đường này kiêu mãnh trong mấy năm trời làm đối kếm, làm những nghề lặt vặt: Người thì kéo xe, người thì đánh đờm hay làm thuê, họ mướn cho những nhà giở có trong làng. Người ta gọi một gia đình bên tên người ở: nhà mồ Hiên, nhà mồ Đồi, nhà mồ Lê. Những gia đình này đứng giở nhau ở chỗ cùng nghèo nàn như nhau còm.

Nhà mồ Lê là một gia đình một người ở một vại mọt mọt người con. Bác Lê là một người đàn bà quê chớ chớ và thấp bé, da mọt và chân tay dẫn đeo những mọt quố trám khô. Khi bác mọt đi phố, ai ai cũng chú ý đến đám con của bác: Mọt mọt đi a, mà đứa nhỏ mọt có mọt ở bởy tuối,

đã a bé nhọt hãy còn phôi bở trên tay.

Một con bác ta một căn nhà củi phôi, một căn nhà cũng lợp xộp như những căn nhà khác. Chồng ngầy ngầy chen chúc trong một kho củi rỗng bở hai chiếc chiếu, có một một chiếc gối ngầy nan đã gầy nát. Mùa rét thì giời rơm đậy nhà, một con cùng nòm ngó trên đó, trông như một cái chó, chó mẹ và chó con lúc nhúc. Đói và những người nghèo như bác, một chỗ như thế cũng tạm tạm rơm rạ. Những người còn cách kiêu ăn. Bác Lê chết vất, khó khăn suốt ngày cũng không đủ nuôi chồng và đứa con. Tủi buồn sáng tinh sương, mùa nồm cũng như mùa rét, bác đã phải đi tìm kiếm đi làm mướn cho những người có ruộng trong làng. Những ngày có người mướn rày, tuy bác phải làm vất vả, những chỗ chỗ bù đắp lại được công mướn bắt gạo và mướn đi ng xu vụ nuôi lũ con đói đói nhà. Đó là những ngày sung sướng. Những ngày mùa rét, khi các ruộng kia đã gặt rồi, cánh đồng chỉ còn trơ củi ra đời gió bắc lạnh như lưỡi dao sắc khía vào da, bác Lê lo sợ; vì không ai mướn bác làm việc gì nữa. Thế là cả nhà nhàn đói. Mướn đi như nhọt, con Tý, con Phún, những Hi mà con cháu nó bở, chúng nó khóc lóc đi mà không có cái ăn. Dường như manh áo rách nát, thớt chúng nó thêm tím lị vì rét, như thớt con trâu chết. Bác Lê ôm ấp lấy con trong rơm để mong lấy cái hơi ấm của mình ấp cho nó. Những con nhàn nhọt thì tối sáng đã cùng những Bà ra cánh đồng kiếm con cua con ốc, hay sau mùa gặt, đi một những bông lúa còn sót lại trong khe ruộng. Thớt là sung sướng, nếu chúng mang về được một ít, trong những ngày may mắn. Vàng, bác Lê đi con ra vụ lấy bó lúa, đem đi xuống đời chân vò nát, vết hớt thóc, giã lấy gạo. Rồi là một bữa cơm nóng lúc buổi tối giá rét một con người xúm quanh nồi cơm bốc hơi, trong khi bên ngoài gió lạnh rít qua mái tranh.

*

Cuộc đời của gia đình bác Lê cũng như thế mà lặng lẽ qua, ngày no rồi lại ngày đói. Tuy vậy, cũng có những ngày vui vẻ. Những ngày nồm nồm trong năm, hay những buổi chiều mùa hè, một con bác Lê cùng nhau ngồi chơi trò chơi của nhà. Các người hàng xóm cũng làm như thế. Các bà mẹ ngồi rờ rờ với nhau những câu chuyện kín đáo, các trẻ con nô đùa đời quán chợ, còn các bà già thì ngồi rũ tóc tìm chuyện ngoài bóng nồm. Bác Lê đem những Hi, con Phún ra gặt tóc cho chúng nó bở những cái mảnh chai sắc. Những người đàn ông cái gì, còn những đứa khác chơi quanh gặt rơm. Trong ngày hè nóng nồm, con bác Lê đứa nào cũng đi đi - bác ta bở là một cái bở nhà gia truyền thì đời ông tam đời - nên bác lấy phôi xanh bôi cho chúng nó. Trông một con bác lấy gối những một con đà gà, mà những con gà con người ta bôi xanh lên đời cho khỏi lị. Người phải chơi với những người nói đùa bác Lê với đàn con đông đúc vậy. Bác đời, kéo xe, người vui tính nhọt xóm, không lị nào đi qua nhà bác Lê mà không bở:

- Bác phải như thế nhọt xóm đời m lị con không quên một.

Bác Lê bao giờ cũng trả lị một câu:

- Mọt bọt đi cho nó đỡ thôi!

Nhưng mọt và bọt thì bác Lê quý con lắm. Tuy bác hết sức công bằng, nhưng ta cũng thấy bác yêu thương Hi hơn cả, nó là con thím chín, và ốm yếu xanh xao nhất nhà. Bác thì nhìn nó lên lòng, hôn hít, rồi khoe với hàng xóm: nó là con nhà chèo có nó là giống thợ y cháu nhóc đức. Rồi bác ôm con bọt và bọt yên mọt lát, nhóc nhóc rồi chuyển gì đã lâu lắm.

Nhưng đêm sáng trăng mùa hè, cả phố bốc chông người ngoài đường vì trong nhà nào cũng nóng như mọt cái lò và hàng vạn con muỗi vo ve. Đèn thì bóng trắng, nhưng đá rồi đường trông đen và lấp lánh sáng. Đột nhiên còn gì cái nóng buổi trưa và bốc lên mọt cái mùi riêng lạ mùi rác bẩn và mùi cát. Mọi người thì họp nhau nói chuyện, trẻ con nghịch chuyện quanh các bà mẹ. Hình như quên cái cảnh khổ sở, hèn mọn, ai ai cũng vui vẻ chuyện trò, tiếng cười to và dài cả người thì xen lẫn với tiếng khúc khích cả các cô gái chúm chúm sát nhau trong bóng tối. Người thì ta thấy tiếng bác Hi nói vang, tiếng bác Đợi thuở thì buổi xe kiếng may mắn. Trong mọt căn nhà đó ra tiếng võng và tiếng hát lanh lảnh của bác Đợi gái, đã đem hết tình người buổi xe kiếng đó cả vào chèo vào hi vọng Khách mua mọt cân táo tươi rồi ngắm võng và nhai và hát bài trèo ngựa quân:

"Ngày xưa, có anh Trèo ngựa Chi"

*

Mấy năm sau, số kiếng ăn ngày mọt thêm khó khăn. Buổi chiều họp không đông đúc như trước và vắng vẻ. Nhưng tiếng nói chuyện trong số lúc sáng cả các người thì hàng xáo gánh gạo kiosk trên đê đi đem xuống huyển bán, nhưng ta không nghe thấy nữa. Cái đói kém đến chen lấn trong phố chợ. Bác Hi ngày nào cũng gánh hàng đi rồi đi gánh hàng về; còn thì thợ y bác Đợi kéo cái xe không ngừng trong huyển và về bác cũng không hay ngắm võng hát trèo ngựa nữa. Bác Lê trong lúc rảnh, đi khắp các nhà trong làng xin làm mọt, nhưng các nhà có ruộng không ai mọt; bác có làm không công, nhưng ta cũng cho có nữa bát gạo, đùm bốc về không để cho ba đứa con ăn. Nhưng ngày nhón đói đến đến liên tiếp nhau luôn. Bác Lê thấy đàn con ngày mọt gầy còm; buổi chiều, bác mọt nhóc chán nản trẻ về, rồi thì người thì xem có đánh được ít cá nào không, thì nó buổi riu khóc khóc, rồi rồi rồi các họ ao người thì ta đã cảm không cho nó thì lắm nữa.

Mùa rét năm rảnh, giá lạnh và mùa gió lốc. Đàn con bác Lê ôm chặt lấy nhau, rét run trong căn nhà vắng vẻ và tối tăm, vì đèn đóm không có nữa. Mọi gia đình phố chợ đều đói rét, kh

sá. Nháng mái nhá đáu láng lá, âm thám mà cháu khá mát mình, không than thá vái láng giáng hàng xóm, bái vì ai náy đáu biát cũng nghèo khán nhá nhau.

*

Mát buái chiáu, mà đàn con nhán đái đã suát buái, bác Lê vá lái manh áo rét, gái đáa con cá đán rái báo:

- Nhà trông các em, tao vào ông Bá xem có xin đác ít gáo nào không.

- Ban sáng u đã vào mà ngái ta có cho đâu; cáu Phúc lái còn báo háu vào náa thì cáu y thá chó ra cán.

Bác Lê đáp:

- Nháng biát làm thá nào! Không có thì láy gáo đâu ra mà ăn? Thôi, tao cá liáu vào lán náa xem sao.

Nói xong, bác Lê má cáa liáp ra đi. Trong lòng bác ván có chút hy váng, tuy buái sáng, lúc vào xin gáo, ông Bá đã đái máng không cho. Bác nhá lái cái cánh sang tráng má cúng trong nhà ông Bá: nháng cháu sá, câu đái thiáp vàng sáng chói. Không lá ông Bá giàu có thá mà không thí cho má con bác đác bát gáo hay sao?

Ở nhà, đàn con bác ngái nhìn nhau, đái trong árám. Bác đi đã lâu mà không tháy vá. Tháng Hi láng tai nghe tiếng chó cán trong làng, rái báo chá nó:

- Hình nháu vá đáy, chá.

Tháng Lê đi lái bên cáa liáp nhìn ra ngoài.

Bà ng có tiếng chân người rơm rốp, đến tiếng gõ, rồi lũ trẻ thấy bác Đợi và một người nữa khiêng bác Lê vào trong nhà. Trên b&#p chân người m&#m, máu đỏ chảy ròng ròng.

Thằng Lê hiểu ngay mà nó b&#m ch&#m ông Bá c&#n. Bác Đợi dắt người b&#m th&#m ng xuống chi&#u rồi ra đi, sau khi d&#n:

- Bây giờ bác lấy lá lót mà r&#t cho nó c&#m máu. Chó Tây c&#n thì d&#c l&#m d&#y.

Khi bác đi kh&#i, lũ trẻ xúm quanh lấy m&#m. Thằng Hi v&#a m&#u máu v&#a h&#i:

- U làm sao th&#u?

Bác Lê nén cái đau, giọng cho con biết:

- Th&#t c&#u Phúc ác quá! Đã không cho thì thôi, lấy còn th&#m ch&#m ra đ&#i; tao đã chảy mà không k&#p, nên nó c&#n ph&#i. May gặp bác Đợi, ch&#m không biết bao giờ mới về d&#c về d&#n nhà.

Bác ngạc nhiên nhìn đàn con &#m y&#u, rồi th&#m dài:

- Th&#m là m&#m con biết lấy gì mà ăn cho đỡ đói bây giờ?

Thằng Hi òa lên khóc, con Tý cũng khóc theo. Bác Lê gi&#m tay ra ôm chúng nó vào lòng, rồi nghĩ th&#m ng thân phận mình, bác cũng &#a n&#m c&#m t.

Đêm y, bác Lê lên c&#n s&#t. Nghe cái rùng mình l&#nh l&#o n&#i nhau l&#t trên da bác, mạnh chi&#u rách không đ&# đ&#p &#m thân. Trong lúc mê s&#ng, bác Lê t&#ng nh&# l&#i c&# cu&#c đ&#i mình, t&# lúc còn bé đ&#n bây giờ, ch&# toàn nghe ngày kh&# s&#, nh&#c nh&#n. Cái nghèo nàn không bi&#t t&# bao giờ đã vào nhà bác, lúc sinh ra bác đã th&#y nó r&#i; và t&# đ&#y, nó c&# theo li&#n bác mãi. Nghe giá c&# có ng&#&#i m&#&#n làm thì cũng không đ&#n n&#i. Bác nh&# l&#i nh&#ng bu&#i đi làm khó nh&#c, nh&#ng lúc vui v&# đ&#c lính g&#o v&# cho con, nh&#ng b&#a c&#m nóng mùa rét, nh&#ng lúc th&#ng Hi và con Tý vui đùa gi&#ng co chi&#c bánh bác mua cho chúng.

R&#i đ&#n nh&#ng ngày đi mót lúa m&#i l&#ng trên cánh đ&#ng, nh&#t nh&#ng bông lúa th&#m, nh&#ng lúc vò lúa d&#&#i chân... Bác Lê nh&# l&#i cái c&#m giác vui m&#ng khi th&#y c&#nh bông lúa s&#c xát vào da th&#t. Đ&#y còn là nh&#ng ngày no đ&#. R&#i đ&#n nh&#ng bu&#i ch&# v&#ng, nh&#ng ngày nh&#n đói nh&# hôm nay. Bác m&# màng th&#y vàng son chói l&#i trong nhà ông Bá, th&#y nét m&#t gian ác và tinh ngh&#ch c&#a c&#u Phúc, con chó Tây nhe nanh ch&#m lên...

- Tr&#i &#i! Sao tôi kh&# th&# này...

Ti&#ng kêu th&#t thanh c&#a bác làm gi&#t mình l&# tr&#, chúng nó ng&#i đ&#y đ&#a m&#t s&# h&#i nhìn ng&#&#i m&#.

Hai hôm sau, bác Lê l&#i lên c&#n mê s&#ng r&#i ch&#t.

Ng&#&#i trong ph&# ch&# gom góp nhau mua cho bác m&#t s&# ván m&#t, r&#i đ&#a giúp bác ra cánh đ&#ng, chôn vào bãi tha ma nh&# &# đ&#u làng.

Khi tr&# v&#, qua căn nhà l&#nh l&#o âm u, h&# th&#y m&#y đ&#a con nh&# bác Lê ng&#i &# v&#a h&#, con Tý đang đ&# cho th&#ng Hi nín khóc, nói đ&#i r&#ng m&# nó đi m&#t lát s&# v&#. Nghe h&# bi&#t r&#ng bác Lê không tr&# v&# n&#a. Và h&# th&#y m&#t cái c&#m giác lo s&# đ&#n l&#y tâm can h&#, nh&#ng ng&#&#i &# l&#i, nh&#ng ng&#&#i còn s&#ng mà cái nghèo kh&# c&# theo đ&#i mãi không bi&#t bao giờ đ&#t.

T&#p truy&#n ng&#n "Gió đ&#u mùa",
Nxb Đ&#i nay, Hà N&#i 1937